

U. MØHL-HANSEN fot.

Fig. 1. Svartbagens Yngleplads paa Sandrevet sydfor Læsø.
I Baggrunden staar en Flok udfarvede Svartbage.

Svartbagen (*Larus marinus* L.) i Læsø Omraadet.

Af FINN SALOMONSEN.

(Meddelelse fra Naturfredningsraadets Reservatudvalg Nr. 20).

Svartbagens (*Larus marinus* L.) Historie som Ynglefugl i Danmark er hurtigt fortalt. Indtil de seneste Aar kendtes den nemlig overhovedet ikke som ynglende her i Landet, med Undtagelse af, at GRILL 1871 fandt et Par ynglende paa Boserne ved Samsø (J. COLLIN & N. KJÆRBØLLING 1875, p. 840, under „Trykfeil og Rettelser“). I 1930 fandtes den for første Gang igen ynglende her i Landet, idet S. RASMUSSEN opdagede en Rede med 3 Æg paa den lille Ø Knotten ved Læsøs Sydøstspids (S. RASMUSSEN 1931, p. 125). I 1932 fandtes to Kuld Æg og to tomme Reder, mens 8-10 udfarvede Svartbage blev iagttaget paa Øen (S. RASMUSSEN 1932, p. 140). I 1937 iagttoges 3 Par og en Dununge fandtes (B. LØPPENTHIN 1937, p. 144) og i 1940 iagttoges ialt 4 Par (B. LØPPENTHIN 1941, p. 65).

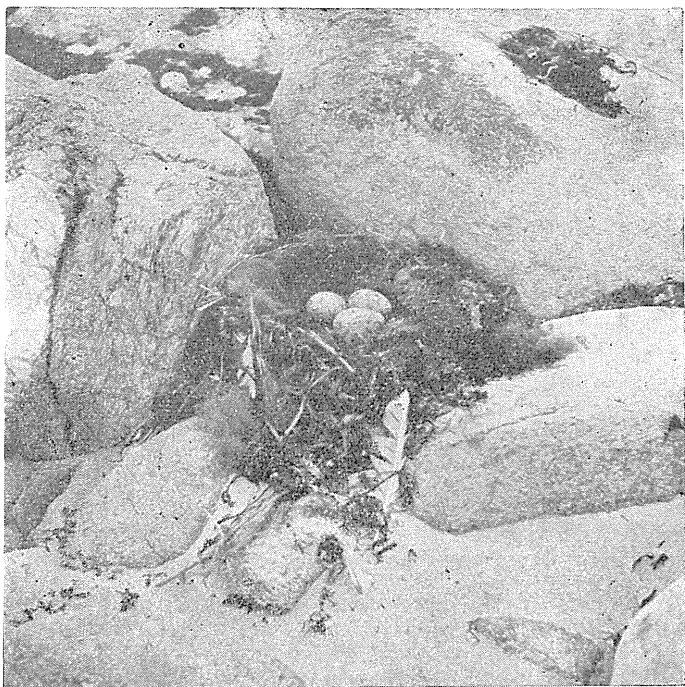
Der var altsaa ingen Tvivl om, at Svartbagen efter sin Indvandring til Danmark 1930 — eller i Aarene umiddelbart før — nu var blevet en regelmæssig og fast Ynglefugl. Det var derfor ikke overraskende, at det Aaret efter kunde meddeles (L. SVENDSEN & R. HØRRING 1941, p. 224), at der fandtes endnu en Yngleplads i Læsø Omraadet. Denne var allerede opdaget 1940 af HARALD MADSEN, Vesterø, paa nogle Sandrev 1 Sømil S.V. for Sydspidsen af Storholm ved Læsøs Sydkyst. Paa dette Sted fandtes 1941 ca. 20 Par ynglende Svartbag.

Jeg havde under mit Besøg paa Læsø 1940 allerede hørt Tale om denne Yngleplads langt uden for Kysten midt i selve de uhyre udstrakte lavvandede Strækninger sydfor Læsø, hvor Svartbagrederne skulde rage op af Vandet som smaa Øer, men jeg fik først Lejlighed til at besøge denne Lokalitet, da jeg i Slutningen af Maj 1942 sammen med Konservator U. MØHLHANSEN foretog en Rejse til Læsø for paa Naturfredningsraadets Vegne at optælle Fuglebestanden paa Knotten. Denne Ø var nemlig siden 1940 blevet fredet som „videnskabeligt Reservat“ under Naturfredningsraadet.

Hr. HARALD MADSEN, der viste sig at have et fortræffeligt Kendskab til Fuglelivet i disse Egne, ledsagede os elskværdigst ud til Svartbagenes Yngleplads den 27. Maj 1942. Fra Færøn gik vi næsten stik Syd ud over de mægtige Vader. Vandstanden er her højst ca. 30 cm, Bunden bestaar af leret Sand og huser et rigt Dyreliv. Rundt omkring ligger store Kampesten spredt, og mange Steder er opstaaet mindre Ødannelser med meget sparsom Vegetation. Paa saadanne lave Smaaøer fandtes der ynglende: Fjordterne (*Sterna hirundo*), af hvilke 5 Kuld fandtes, Sandterne (*Gelochelidon nilotica*), af hvilke 2 Kuld fandtes¹⁾, samt en Del Stormmaager (*Larus canus*) og en lille Koloni paa ca. 20 Par Hættemaager (*L. ridibundus*). Yderst ude, vel ca. 3—4 km fra Land, laa en Del større Sandrevler uden nogensomhelst Plantevækst, men oversaaet med store Sten, og her var Svartbagenes Tilholdssted (Fig. 1). Revlerne var ganske lave, Sandet gennemfugtigt og

¹⁾ Sandternen fandt vi flere Steder ynglende langs Læsøs Kyster, foruden paa ovennævnte Sted ogsaa paa Sandrevet „Flaget“ udfor Holtemen, hvor to Kuld fandtes, og endelig paa Knotten, hvor 5 Fugle fløj omkring over Hovederne paa os, mens Rederne var tomme, plyndrede!

overalt stod større eller mindre Saltvandspytter, ligesom Øerne under blot nogenlunde stærk Paalandsvind blev praktisk talt overskyllede. Vi saa her omkring 25 udfarvede Fugle og fandt 5 Reder, to med 3 Æg, to med 1 Æg og en uden Æg. Rederne var ret lave, af almindelig Facon, lignende nærmest store Sølvmaagereder, og var byggede af Blæretang tilsat enkelte andre

U. MØHL-HANSEN fot.

Fig. 2. Svartbagrede med 3 Æg, i Læ af Sten, paa Sandrevet sydfor Læsø.

Planter hentede i Land. De laa næsten alle i Læ af en af de store Kampesten (Fig. 2). Flere Steder i Nærheden af Rederne saas grønne Hornfiskeben, et Bevis paa at denne Fisk er et ikke uvigtigt Fødeemne for Svartbagen paa denne Tid af Aaret.

Allerede paa Udvejen havde HARALD MADSEN fortalt os, at Svartbagene herude dækkede det ikke færdiglagte Kuld til med Tang, idet de — som andre Maager — ikke straks gav sig til at ruge, naar det første Æg var lagt. En Tildækning af

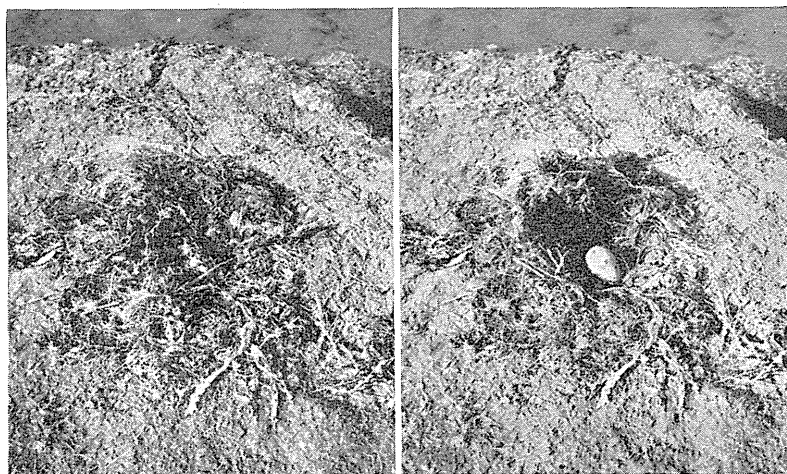
Æggene med Redemateriale kendes, saa vidt jeg ved, kun hos Lappedykkere og Andefugle, og jeg stillede mig derfor noget skeptisk til Madsens Meddelelse. Ikke desto mindre var den rigtig nok. I en af Rederne, der indeholdt eet Æg, havde Svartbagen lagt Tang hen over Ægget, som var ganske skjult. Fig. 3 viser Reden tildækket (tv.) og efter Bortfjernelse af Tangdækket (th.). En saadan Tildækning af Æg hos Maager har jeg aldrig hørt om før og har heller ikke i Litteraturen kunnet finde noget derom. Muligvis drejer det sig om et helt ukendt Træk i Maagernes Levevis. Maaske er Evnen til at tildække Kuldet mere udbredt blandt Fuglene, end man antager, men bliver kun praktiseret under stærk Forfølgelse. Naar Svartbagen nemlig her tildækker Æggene, er det sikkert at betragte som et Middel til at forhindre Ægrøveri. Der finder paa Læsøs udstrakte Rønner en ganske ustyrlig Ægsamling Sted, først og fremmest iværksat af alle de Dreng, som vogter Kvæg og strejfer om i Terrænet. De vader langt ud i Fladvandet til alle Øerne og Revene og samler Rub og Stub, hvad de finder, fredet som ikke-fredet, store som smaa Æg. Dette har drevet Svartbagen herud til de yderste Rev, og selv herude lades den ikke i Fred af Ægrøverne.

HARALD MADSEN fortalte, at han allerede opdagede denne ejendommelige Yngleplads i 1919, det første Aar han kom til Læsø, og at der dengang var 60—70 Par Svartbager herude paa Revet samt paa nogle af de mindre, nærmere ved Land liggende Øer. Det vil med andre Ord sige, at Svartbagen siden gammel Tid har haft Borgerret i Danmarks Fauna, men at det paa Grund af Ynglepladsens isolerede Beliggenhed aldrig er kommet til Ornithologers Kundskab, at den ynglede her i Landet. Dengang, meddelte MADSEN, var Rederne byggede af Aalegræs (*Zostera*), sammenklidsket med Sand, og af en saa stærk Konstruktion, at de kunde taale Vinterens Storme. De blev benyttet Aar efter Aar, idet de blev større og større, indtil de tilsidst var næsten meterhøje og som kæmpemæssige Muldvarpeskud ragede op over den flade Sandrevle og det lave Vand. Det maa have set besynderligt ud, og det er beklageligt, at ingen Ornitholog har iagttaget og beskrevet dette mærkelige Fænomen. Da Aalegræsset for en Del Aar siden uddøde omkring vore Kyster, byggedes Svartbagenes Reder af Blæretang

(*Fucus*), der imidlertid ikke har den Stabilitet, at Rederne kunde taale Vinterens Oversvømmelser og Storme, og de maa derfor bygges fra Grunden hvert Foraar.

Paa Knotten er Svartbagen, uden Tvivl paa Grund af Fredningen, taget glædeligt til. Der fandtes under vort Besøg 29. Maj 1942 ialt 9 Reder, hvoraf 3 med hver 3 Dununger, 2 med 3 Æg, 3 med 2 Æg, og 1 med endnu ingen Æg.

I Aar (1943) er Svartbagen yderligere taget til og har end-

U. MØHL-HANSEN fot.

Fig. 3. Svartbagens Tildækning af det førstlagte Æg. Tv.: Reden tildækket; th.: Dækket fjernet (af Forf.), saa Ægget bliver synligt.

videre bredt sig i Omraadet om Læsø. Ifølge Meddelelse fra stud. mag. OLE ØRNHOLT, der i Aar havde Opsyn paa Knotten i Yngletiden, fandtes 1943 21 Kuld Svartbag paa denne Ø. Samtidigt er den indvandret til Nordre Rønner, hvorfra Fyrassistent A. W. LARSEN meddeler mig (*in litt.*), at 2 Par i Aar (1943) — og muligvis allerede sidste Aar — yngede paa Øerne¹). Endelig fortæller Mag. B. LØPPENTHIN mig, at han under et Besøg paa Hirsholmene i Begyndelsen af Juni i Aar (1943) fandt et Par Svartbag ynglende. Æggene blev dog senere ødelagt,

¹) Ifølge Meddelelse fra Fyrpasser H. CHR. HANSEN til LØPPENTHIN (1937, p. 145) skal Svartbagen have ynglet paa Nordre Rønner i et af Aarene umiddelbart før 1937, men nærmere Oplysninger foreligger ikke.

og under mit Besøg paa Holmene i Slutningen af Juni var der intet Spor mere af Fuglene.

Det ser saaledes ud til, at Svartbagen trods ivrig Forfølgelse er i Stand til at hævde sin Stilling og endog er i Færd med at brede sig i Omraadet omkring Læsø.

Litteratur.

- COLLIN, J. & N. KJÆRBØLLING 1875: Skandinaviens Fugle, med særligt Hensyn til Danmark og de nordlige Bilande. — Kjøbenhavn.
- LØPPENTHIN, B. 1937: Et Besøg paa Knotten. Noter om Svartbag som dansk Ynglefugl. — Dansk Ornith. For. Tidsskr. 31.
- 1941: Fuglefaunaen paa Knotten, Læsø, 1940. — Dansk Ornith. For. Tidsskr. 35.
- RASMUSSEN, S. 1931: Svartbag, *Larus marinus* L., som dansk Ynglefugl. — Dansk Ornith. For. Tidsskr. 25.
- 1932: Nogle ornithologiske Notitser fra Læsø og Nordre Rønner fra Sommeren 1932. — Dansk Ornith. For. Tidsskr. 26.
- SVENDSEN, L. & R. HØRRING 1941: Svartbage ynglende paa Læsø. — Dansk Ornith. For. Tidsskr. 35.

Den danske Bestand af Gærdesmutter (*Troglodytes troglodytes* (L.)) efter de 3 strenge Vintre.

Af MOGENS HØJGAARD.

Da det blev mig klart, at Gærdesmutteren (*Troglodytes troglodytes* (L.)) efter de 3 strenge Vintre (især Vinteren 1941—42) paa de Lokalteter, hvor jeg plejer at færdes, var gaaet katastrofalt tilbage i Antal, forekom det mig at være af Interesse at foretage en Undersøgelse af den danske Bestand i al Almindelighed. I Oktober 1942 lod jeg derfor gennem „Dansk Ornithologisk Forening“ udsende Spørgsmaal af følgende Indhold:

„Der ønskes Oplysning om, hvor Gærdesmutteren er set eller hørt i indeværende Aar (1942) — evt. syngende — samt om det har været paa Yngleplads. Ligeledes er mere almindelige Oplysninger om Gærdesmutterbestandens Størrelse nu i Sammenligning med tidligere af Interesse“.

I Vinteren 1943 fik jeg ogsaa „Naturhistorisk Tidende“ til at optage mine Spørgsmaal, ved hvilken Lejlighed jeg yder-